

Utgivningsbevis

Alla skrifter framställda i tryckpress omfattas av tryckfrihetsförordningen (TF). Oavsett om det finns en författare angiven eller utgivare utsedd eller inte får sådana skrifter det skydd som anges i TF.

Sedan 1812 råder särskilda regler för periodiska skrifter. Med periodisk förstås skrifter som med en bestämd titel är tänkt att utkomma med minst fyra utgåvor per år. Till skriften räknas även bilagor och löpsedlar som är direkt kopplade till skriften. Även skrifter som är framställda på annat sätt än i en tryckpress, t.ex. fotokopierade, räknas som periodiska om det finns ett utgivningsbevis.

Innan en periodisk skrift får ges ut ska det finnas ett myndighetsbeslut om att det inte finns några hinder för att ge ut skriften. Ansökan om utgivningsbevis görs av skriftens ägare hos PRV (Patent- och registreringsverket). I ansökan ska namnet för skriften anges och vem som är utsedd till utgivare. Även en utgivningsplan ska bifogas och ett intyg från utgivaren att denna accepterat uppdraget. En utgivare ska ha sin hemvist i Sverige och inte vara försatt i konkurs eller ställd under förmyndare.

Utgivningsbevis ska beviljas om utgivaren uppfyller de formella kraven och skriftens namn inte lätt kan förväxlas med en annan periodisk skrift. Ett utgivningsbevis gäller i tio år och kan återkallas om något av de formella kraven inte uppfylls, t.ex. att en icke behörig utgivare utses. Kravet på utgivning av minst fyra utgåvor per år är inte strikt. Endast om skriften två år i rad inte utkommit med minst fyra nummer kan tillståndet dras in.

Den som ger ut en periodisk skrift utan ett giltigt utgivningsbevis kan straffas med böter. Det är viktigt att poängtera att även utan ett giltigt utgivningsbevis faller inte det skydd som TF ger för skrifter framställda i tryckpress bort, t.ex. meddelarfriheten och juryprövning.

Kostnaden för ett utgivningsbevis är 2 300 kronor.

Ansökan om utgivningsbevis:

<https://www.prv.se/sv/utgivningsbevis/ansoka-om-utgivningsbevis/>

Förnyelse av utgivningsbevis:

<https://www.prv.se/sv/utgivningsbevis/fornya-ditt-utgivningsbevis/>

Ändring av utgivningsbevis:

<https://www.prv.se/sv/utgivningsbevis/andra-uppgifter-om-utgivningsbevis/>

Internetpubliceringar och yttrandefrihet

Webbplats, hemsida, domän, blogg, webbadress, sajt, webbtidning... Kärt barn har många namn men i lagen bara ett ”databas”.

Med databas förstås enligt yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) en ansamling av uppgifter som hålls samman t.ex. under en unik webbadress och att informationen riktar sig till allmänheten i Sverige. En webbplats kan bestå av flera databaser som innehållet hålls avskärmat t.ex. genom grafisk markering.

Lagen gör ingen skillnad på om webbplatsen ligger rent fysiskt på en server utomlands eller i Sverige och heller inte om det rör sig om en enkel blogg i ett standardformat i wordpress eller en avancerad hemsida med text och bilder, kommentarer, länkar, ljudupptagningar och filmsekvenser. Det spelar heller ingen betydelse hur den finansieras eller om det kostar pengar eller är gratis att använda den.

Det avgörande för att databasen ska omfattas av YGL och tryckfrihetsförordningen (TF) är att databasen antingen får ett automatiskt skydd, se nedan, eller att det finns ett så kallat frivilligt utgivningsbevis för den.

Av de nära 1.5 miljoner unika webbadresser som är registrerade under huvuddomänen .se i mars 2023 har omkring 1 500 ett automatiskt skydd och omkring 1 500 har ett aktuellt utgivningsbevis.

Skillnaden mellan skyddade webbplatser och de som faller utanför yttrandefrihetsgrundlagarnas är stor när det gäller skyldigheter och rättigheter.

Automatiskt grundlagsskydd för vissa webbplatser

Vissa webbplatser, databaser, har ett automatiskt skydd enligt yttrandefrihetsgrundlagens databasregel.

Det gäller databaser som är kopplade till eller drivs av:

- periodiska skrifter,

- radio- och tv-redaktioner,
- tryckerier och
- bok- och musikförlag.

Något utgivningsbevis för dessa databaser behövs inte för att de ska falla in under yttrandefrihetsgrundlagarna.

Däremot ska de som driver sådana databaser göra en så kallad **databasanmälan**. I anmälan ska anges bland annat namnet på databasen, vem som driver den och vem som utsetts till utgivare. Vilka uppgifter i övrigt och vilka dokument som ska bifogas ansökan framgår av den blankett som Myndigheten för press, radio och tv tillhandahåller.

Den som underlåter att göra en databasanmälan det kan bötfällas men skyddet av TF/YGL bortfaller inte.

Blankett för databasanmälan finns hos Myndigheten för press, radio och tv: <https://www.mprt.se/sanda-och-publicera-media/medier-pa-natet/webbplats/>

Frivilligt utgivningsbevis för databaser

Sedan 2002 är det möjligt även för enskilda och juridiska personer som inte har ett automatiskt skydd av TF/YGL att skaffa ett utgivningsbevis. Tidskrifter som enbart publiceras på nätet eller som upphör med sin tryckta utgåva måste skaffa ett utgivningsbevis för att falla in under yttrandefrihetsgrundlagarna.

Det är Myndigheten för press, radio och tv som prövar ansökan. En prövning får inte omfatta inriktningen eller innehållet utan endast att de formella krav som ställs är uppfyllda.

Kostnaden för att få en ansökan om frivilligt utgivningsbevis prövad är 3 000 kronor.

För att få frivilligt utgivningsbevis krävs att:

- behörig utgivare antagit uppdraget,
- webbplatsen är tillgänglig för allmänheten,
- webbplatsen är väl avgränsad,
- har ett namn som innehåller ett domännamn,
- har anknytning till Sverige och

- har ett namn som inte lätt kan förväxlas med en redan registrerad webbplats.

Myndigheten kräver också att innehållet på webbplatsen endast kan ändras av den som driver den. Besökare ska inte kunna lägga till, ta bort eller ändra något utan utgivarens godkännande. Den som ansöker om frivilligt utgivningstillstånd kan när utgivningsbeviset väl är utfärdat införa omodererade kommentarsfält utan att TF/YGL:s skydd bortfaller för övriga delar av webbplatsen. Sedan nedan om kommentarsfält.

Ett frivilligt utgivningsbevis är en bekräftelse på att en databas, blogg eller webbtidning, faller in under yttrandefrihetsgrundlagarna. Det ger en rad fördelar men också skyldigheter, se nedan.

Vilka databaser som har skaffat ett utgivningsbevis eller gjort en anmälan att de driver en databas som är knuten till t.ex. en tryckt skrift framgår av det register som Myndigheten för press, radio och tv för:

<https://www.mppt.se/tillstandsregister/>

Vem behöver utgivningsbevis?

Den som publicerar uppgifter av harmlöst slag klarar sig gott med det skydd som Europakonventionen och Regeringsformen ger. Det kan vara webbplatser för till exempel bilfantaster där inläggen inte innehåller kontroversiella politiska värderingar eller omdömen om enskilda.

För den som bedriver nyhetsförmedling är ett frivilligt utgivningsbevis att rekommendera om webbplatsen inte faller in under yttrandefrihetsgrundlagarna per automatik. Utan utgivningsbevis skyddas inte personer som lämnar uppgifter. Anonymitetsrätten bortfaller och meddelarskyddet enligt TF/YGL gäller inte.

GDPR (EU:s dataskyddsförordning) behöver inte tillämpas för webbpubliceringar som faller in under yttrandefrihetsgrundlagarna.

Fördelar med utgivningsbevis

Yttrandefrihetsgrundlagarna ger ett långgående skydd för publicistisk verksamhet. Utgivningsbevis eller inte för t.ex. en webbtidskrift kan utgöra skillnaden mellan att frias och inte.

Nedan i punktform de rättigheter, fördelar, ett utgivningsbevis ger.

- Meddelarskydd. Uppgiftslämnarens anonymitet skyddas genom förbudet för myndigheterna att bedriva efterforskning, mottagarens tystnadsplikt samt förbudet för det allmänna att vidta repressalier mot uppgiftslämnare. Mottagaren av uppgifterna har som regel tystnadsplikt.
- Brottskatalog. Endast de brott som finns angivna i TF och YGL kan åtalas.
- Särskild åklagare. Det är endast Justitiekanslern (JK) som har rätt att väcka åtal vid brott mot TF/YGL.
- Ensamansvaret. Endast en person kan ställas till ansvar för tryck- och yttrandefrihetsbrott. Det innebär att uppgiftslämnare, reportrar, fotografer och andra medverkan inte kan åtalas.
- Juryprövning. Tryck- och yttrandefrihetsmål prövas som regel med jurymedverkan. Friar juryn kan utslaget inte överklagas.
- Instruktion. I TF finns en särskild instruktion till främst JK och juryn om att beakta yttrandefrihetens betydelse och hellre fria än fälla.
- Anskaffarfrihet. Rätten att anskaffa uppgifter för publicering är extra stark för medier under TF/YGL.
- GDPR, Dataskyddsförordningen gäller inte medier som faller in under TF/YGL. Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har inte tillsyn över TF/YGL medier

Krav på utgivare

För att kunna utses till utgivare krävs att utgivaren är:

- minst 18 år,
- inte är försatt i konkurs,
- inte står under förmyndare och
- har sin hemvist, en adress, i Sverige.

Så länge inget annat anges särskilt i lag kan även utländska medborgare vara utgivare.

Dokumentationsskyldighet

När det gäller skrifter åligger det utgivaren att arkivera ett så kallat granskningsexemplar och sända pliktexemplar till ett antal bibliotek. Pliktexemplaren sänds som regel in av tryckerierna.

För publiceringar ur databaser på internet ska ett ”exemplar” sparas i minst sex månader från det att publiceringen togs bort. Det kräver att det finns backuper hos till exempel ett webbhotell. Backuperna ska visa hur databasen, webbsidan, såg ut vid varje enskilt tillfälle minst ett halvår tillbaka i tiden räknat från tidpunkten när den togs bort från webbplatsen.

För den som inte har utgivningsbevis finns inga skyldigheter att bevara kopior av webbsidorna.

Modererade eller omoderade kommentarer?

Det förekommer tre former av kommentarsfält på webben.

Det är dels kommentarer som är godkända av utgivaren. Dessa yttranden och kommentarsfält är som det heter ”moderade. För dessa yttranden gäller yttrandefrihetsgrundlagarna fullt ut.

Men även ”omodererade” eller ”efterhandsmoderade” kommentarsfälten förekommer. För dessa kommentarsfält gäller inte yttrandefrihetsgrundlagarna och ansvaret faller i första hand på den som skrivit en kommentar till exempel vid upphovsrättsintrång eller om det gäller ett brottsligt yttrande.

Det är inte ovanligt att en webbplats som skyddas av yttrandefrihetsgrundlagarna innehåller såväl modererade som omoderade kommentarer. Även om en webbplats ger möjlighet för användarna att skriva direkt utan moderering faller inte grundlagsskyddet bort för övriga delar av webbplatsen.

Det är viktigt att det framgår för användarna vad som gäller för de olika kommentarsfälten.

Modererade och icke modererade kommentarsfält bör vara tydligt åtskilda grafiskt. Användarna ska lätt kunna avgöra om det rör sig om omoderade eller modererade kommentarer.

Skyldighet att ta bort

Kommentarsfälten på webbplatser där användarna kan påverka innehållet utan utgivarens godkännande ställer krav på den som tillhandahåller webbplatsen att ha uppsikt över vad som publiceras och ta bort brottsliga yttranden.

Den som lämnar kommentarer som till exempel utgör förtal, hets mot folkgrupp kan dömas för det. Men den som driver en webbplats som är omodererad kan bli ansvarig enligt lagen om elektroniska anslagstavlor om han eller hon med uppsåt låter kommentarer som uppenbarligen är brottsliga ligga kvar eller inte har en tillräckligt aktiv efterhandskontroll och tar bort till exempel yttranden som utgör hets mot folkgrupp eller upphovsrättsintrång. Uppsikten av webbplatsen ska stå i proportion till aktiviteten i kommentarsfälten.

Etisk prövning

Periodiska skrifter med utgivningsbevis prövas alltid av MO och MEN (Allmänhetens Medicombudsmans respektive Mediernas Etiknämnd) om den som anser sig utsatt för en publicitetsskada gör en anmälan.

Webbpubliceringar hos medlemmar i Sveriges Tidskrifter och Tidningsutgivarna prövas alltid.

Andra webbtidningar med utgivningsbevis kan frivilligt ansluta sig till det självreglerande systemet. Sveriges Tidskrifter, Journalistförbundet, Publicistklubben, Public service-företagen, TV 4 och Tidningsutgivarna är huvudmän för systemet.

I början av 2023 hade omkring 90 webbtidningar förklarat att de är beredda att följa publicitetsreglerna och underkasta sig MO:s och MEN:S prövning.

Anmälan vid frivillig anslutning görs via nedanstående länk:

<https://medieombudsmannen.se/det-har-ar-medicombudsmannen/vill-du-ansluta-till-det-medic-etiska-systemet/>

Nils Funcke
2023-04-10